

В. В. Сліпенюк

аспірант ОНУ імені І.І. Мечникова

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. К. Ю. Кармазіна

НОВИЙ «МОВНИЙ» ЗАКОН ПРО МОВИ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Більше ніж рік тому, на пленарному засіданні Великої палати Конституційного Суду України було ухвалено Рішення № 2-р/2018 від 28.02.2018 року [1], яким визнано неконституційним Закон України «Про засади державної мовної політики» [2]. Вказане рішення загостило й без того

проблемне в Україні мовне питання, і як наслідок цього, більше року мовні відносини були не врегульовані спеціальним нормативно-правовим актом.

Для усунення правової прогалини в сфері застосування мов в Україні парламентом було зареєстровано низку законопроектів, покликаних вирішити питання щодо регулювання мови судочинства. Важливість регулювання мовного питання під час здійснення судочинства безпосередньо впливає також на забезпечення конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови, або мови, яку особа розуміє. З огляду на вказане, 25.04.2019 Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон) [3].

Враховуючи значущість конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови, або мови, яку особа розуміє, в контексті забезпечення справедливого правосуддя та дотримання конституційних прав та свобод осіб під час його безпосередньої реалізації, актуальним є загальний аналіз прийнятого Закону щодо врахування в ньому всіх найважливіших аспектів використання державної та інших мов під час судового процесу.

Для всього вітчизняного політикуму визнання Закону України «Про засади державної мовної політики» неконституційним стало поштовхом до розгляду законопроектів, спрямованих на врегулювання мовних відносин в Україні. Так, на початку 2019 року у Верховній Раді України було зареєстровано шість законопроектів з цього питання, зокрема: «Про мови в Україні», № 5556 від 19.12.2016 [4], «Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні» № 5669 від 19.01.2017 [5], «Про державну мову» № 5670 від 19.01.2017 [6], «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 5670-д від 09.06.2017 [7], «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення розвитку та використання мов національних меншин в Україні» № 6348 від 12.04.2017 [8] та «Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні» № 8550 від 04.07.2018 [9].

Кожний із вказаних законопроектів визначав державну мову як мову судочинства, окреслюючи при цьому певні особливості реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє. Зокрема, від більш широких (у проекті № 5556 від 19.12.2016) шляхом вручення документів у перекладі мовою корінних народів або національних меншин та можливості виступати в суді, робити заяви, свідчити і вчиняти інші усні процесуальні дії мовою, якою вони володіють, користуючись послугами перекладача [4, ст. 20], до вузьких (у проекті № 5669 від 19.01.2017) шляхом використання іноземної мови, відповідно до умов, визначених процесуальними кодексами України [5, ст. 13].

Прийнятий Закон покликаний регулювати функціонування і застосування української мови як державної у сферах суспільного життя на всій території

України, при цьому, його дія не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів [3, ст. 2].

Що стосується мови здійснення судочинства, положеннями вищевказаного Закону визначається, що у судах України судочинство провадиться, а діловодство здійснюється державною мовою. У судовому процесі може застосовуватися інша мова, ніж державна, у порядку, визначеному процесуальними кодексами України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Суди ухвалюють рішення та оприлюднюють їх державною мовою у порядку, встановленому законом. Текст судового рішення складається з урахуванням стандартів державної мови [3, ст. 14].

На відміну від Закону України «Про засади державної мовної політики», який визнано неконституційним, положення цього нормативно-правового акту не передбачають здійснення провадження регіональною або (іншою) мовою та не визначають конкретні способи реалізації права на використання в судочинстві рідної мови, або мови, яку особа розуміє [2, ст. 14].

Однак, положення, зазначені в статті 14 Закону, на нашу думку, є цілком прийнятними щодо регулювання мовних відносин під час здійснення судочинства, оскільки дають змогу особі, яка не володіє державною мовою реалізувати своє конституційне право на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку вона розуміє шляхом відсилання до процесуальних кодексів, норми яких закріплюють можливість учасників судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача в порядку, встановленому законодавством.

Враховуючи позитивні положення цього Закону, все ж доречним було б також зазначити право особи безпосередньо звертатися до суду з письмовими заявами, клопотаннями та іншими документами рідною мовою або мовою, яку вона розуміє, оскільки в законодавстві чітко не відображено дане право.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що регулювання мови судочинства у досліджуваних законопроектах, спрямованих на забезпечення мовних відносин в Україні та новоприйнятому Законі є прийнятним. Однак, на нашу думку, вказаний нормативно-правовий акт слід допрацювати щодо розширення способів та гарантій реалізації конституційного права особи на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє.

Список використаної літератури

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» від 28.02.2018 № 2-п/2018. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18>.

2. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 № 5029-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 23. Ст. 218.
3. Про мови в Україні : Законопроект № 5556 від 19.12.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60750.
4. Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні : Законопроект № 5669 від 19.01.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60952.
5. Про державну мову : Законопроект № 5670 від 19.01.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60953.
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Законопроект № 5670-д від 09.06.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=5670-D0%B4&skl=9.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення розвитку та використання мов національних меншин в Україні: Законопроект № 6348 від 12.04.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61590.
8. Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні : Законопроект № 8550 від 04.07.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64346.
9. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. Ст. 81.